

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið

Skuggasund 1-3

101 Reykjavík

postur@uar.is

Reykjavík, 10. febrúar 2021

Efni: Umsögn SAF – Samtaka ferðaþjónustunnar um drög að breytingu á lögum nr. 48/2011, um verndar- og orkunýtingaráætlun (málmeðferð virkjunarkosta í vindorku).

SAF – Samtök ferðaþjónustunnar vísa í drög að frumvarpi til laga um breytingu á lögum nr. 48/2011 um verndar- og orkunýtingaráætlun (málmeðferð virkjunarkosta í vindorku), sem var birt á samráðsgátt stjórnvalda 22. janúar s.l. Tillögur frumvarpsins byggja á skýrslu starfshópsins þriggja ráðuneyta sem ætlað var að skoða frekar og vinna að mótuðum tillögum um hvernig best væri að haga málefnum vindorku sem orkunýtingarkosts hér á landi. Í skýrslunni eru lagðar til að gerðar verði tiltekna breytingar á lögum um verndar- og orkunýtingaráætlun með tilliti til málsmeðferðar og ferli vindorkumála í rammaáætlun. Þar er gerð tillaga að því að aðlaga lög nr. 48/2011 betur að séreðli vindorkunnar með þeim hætti að landssvæði verði að meginstefnu til flokkað í þrjá flokka landssvæða með tilliti til hagnýtingar vindorku.

SAF – Samtök ferðaþjónustunnar hafa farið yfir ofangreint frumvarp og vilja koma á framfæri eftirfarandi ábendingum varðandi ráðgerðar lagabreytingar.

Meginefni frumvarpsdraganna

Samkvæmt drögum að frumvarpinu er verið að taka af allan vafa um að virkjunarkostir í vindorku, sem eru 10MW eða meira að uppsettu afli heyri undir lög um verndar- og orkunýtingaráætlun, nr. 48/2011. Jafnframt er lagt til að slíkir virkjunarkostir sæti annarri málsmeðferð skv. lögnum en hefðbundnir virkjunarkostir.

Séreðli vindorkunnar

Í frumvarpinu er mikið rætt um séreðli vindorkunnar. Vegna þessa séreðlis eru lagðar til talsverðar breytingar á úrvinnslu, meðhöndlun og málsmeðferð virkjunarkosta í vindorku verði frumvarpið að lögum, frá því sem gildir um hina hefðbundnu orkukosti, jarðvarma og vatnsorku.

Af lestri frumvarpsins mætti halda að áhrif vindorku á umhverfið væru í raun sama sem engin. Áhrif vindorku væru nær eingöngu jákvæð og skipulagning vindorkuvera sé í eðli sínu einfalt.

Farið er yfir sérstöðu vindorkunnar í greinargerðinni og þar m.a. bent á að vindurinn sé óþrjótandi, takmarkist helst af landryminu, vindurinn sé ekki staðbundinn og hægt sé að nýta hann á flestum stöðum, vindorkuver krefjast almennt minni

undirbúningstíma en hinir hefðbundnari orkukostir hérlendis, mun fljótlega er að reisa slík mannvirki, auk þess sem hægt er að reisa þau í skilgreindum áföngum í samræmi við eftirspurn. Þá er hagkvæmi vindorku að aukast hratt, sérstaklega hér á landi.

Í frumvarpinu er einnig farið yfir það að vindorkuver hafi í mörgum tilvikum minna óafturkræft rask en hefðbundnari orkukostir, ef rétt er að málum staðið. Þá er sagt auðveldara að fjarlægja slík mannvirki að stærstum hluta ásamt flestum öðrum ummerkjum af virkjunarstað, sé tekin ákvörðun um að hætta starfsemi. Segja má því að nýting vindorku á tilteknu landssvæði bindi ekki hendur framtíðarkynslóða með jafn afgerandi hætti og oft er þegar um er að ræða nýtingu á hinum hefðbundnari orkukostum.

SAF tekur undir fyrrgreind séreðli vinorkuvera. Hins vegar virðist heldur lítið fara fyrir neikvæðum áhrifum vindorkuvera. Í drögnum er ekkert farið úti sjónræn áhrif þeirra og hljóðmengun. Né áhrif þeirra á dýralíf og þá sérstaklega áhrif á fuglalíf.

Í kaflanum um mat á áhrifum er engin umfjöllun um hvort þessi breyting hafi áhrif á hvort vindorkuverum hér á landi muni fjölga eða áhrif á þjóðfélagið almennt SAF telja að drögin séu of einhliða í umfjöllun sinni um vindorkuver. Þau geta mögulega haft neikvæð áhrif á dýralíf, sérstaklega á fuglalíf og þá er sjón- og hljóðmengun af vindorkuverum. Þó vissulega sé um minna óafturkræft rask að ræða þá er ávallt erfitt að taka niður vindorkuver þegar það er komið í gagnið og hafa þau t.d. bein áhrif á ferðaþjónustu á staðnum. Öll óæskileg sjónmengun hefur áhrif á upplifun ferðamanna af landinu. Vindorkuver má ekki eyðileggja upplifun ferðamanna því verður að velja landssvæðin mjög vel. Ferlið verður að vera unnið í víðu samráði við hagaðila.

Sér ferli fyrir vindorku

Það er jákvætt þegar lagasetning eyðir ákveðinni óvissu um ákveðin málefni eins og drögnum er ætlað að gera. Hins vegar verður að setja spurningarmerki við það að ferlið um vindorku sé tekið úr hinu hefðbundna ferli. Þrátt fyrir umfjöllun um séreðli vindorkunnar er í raun ekkert sem styður það af hverju um vindorkuna eigi að gilda aðrar reglur en hina hefðbundnu orkukosti, jarðvarma og vatnsorku. Samtökin setja spurningarmerki við af hverju því sé ekki slegið föstu að núverandi ferli gildi um alla orkukosti hvaða nafni sem þeir nefnast og þar með vindorku.

Samspil 3. og 4. gr. frumvarpsdraganna

Í drögum frumvarpsins kemur fram að um virkjunarkosti til nýtingar vindorku fer samkvæmt 4. gr. frumvarpsdraganna. Þar er ferlinu lýst mjög nákvæmlega. Samtökin setja þó ákveðið spurningarmerki við 3. gr. frumvarpsdraganna en þar kemur fram að verndar- og orkunýtingaráætlun sé bindandi við gerð skipulagsáætlana nema um sé að ræða virkjunarkosti til nýtingar vindorku. Í greinargerð við ákvæðið kemur fram að sveitarfélaginu verði það sjálfvald sett hvort gert verði ráð fyrir vindorkuvinnslu í skipulagsáætlunum sínum vegna hins sérstæða eðli vindorku. Svo kemur fram að: „*Eðlilegt er að sveitarfélög eigi að hafa ákvörðunarvald um það hvort, með hvaða hætti og hvar slík starfsemi eigi sér stað innan marka einstakra svæða sveitarfélagsins. Af þessum ástæðum er lagt til að hlutaðeigandi sveitarfélag eigi að hafi lokaorð um það hvort meiriháttar nýting vindorku til framleiðslu raforku verði heimiluð á tilteknum stöðum eða svæðum innan marka þess óháð því hvort talið sé að vindorkuver á tilteknum svæðum uppfylli skilyrði verndar- og orkunýtingaráætlunar sem einungis er ætlað að taka til skoðunar tiltekna þætti sem snúa að slíkri nýtingu.*“

Samtökin vilja því setja upp spurninguna ef það hefur verið lögð fram tillaga til þingsályktunar um staðsetningu vindorkuvera í landslagi og náttúru Íslands þar sem gerð skal grein fyrir stefnu, meginreglum og viðmiðum við hagnýtingu vindorku á landi og það sé búið að flokka landssvæðið og umrætt landssvæði er flokkað í flokk 1 þá geti sveitarfélagið samt sem áður ákveðið að vindorkuver eigi að vera á umræddu landssvæði?

Frumvarpsdrögin eru ekki nægjanlega skýr hvað þetta varðar. Þetta þarf að skýra nánar í frumvarpinu. Samtökin leggjast gegn því að sveitarfélögin fái of frjálsar hendur óháð fyrirhugaðri rammaáætlun um vindorku. Það sama verður að gilda um vindorkuver og aðra orkunýtingu.

Ferðapjónusta

Þegar kemur að því að koma með tillögu og í framhaldinu að taka ákvörðun um staðsetningu vindorkuvera hér á landi þá þarf það að vera opið ferli svo ferðapjónustan geti komið að sínum sjónarmiðum. Vindorkuver mega ekki eyðileggja upplifun af svæðinu. Efnahagslegt vægi svæðisins verður að vera metið í heild samhliða áhrifa vindorkuvera t.d. á upplifun ferðamanna. Þannig þarf að huga að samspili náttúru- og ferðamannastaða, minjastaða og vindmylla út frá sjónmengun og mögulegri truflun á upplifun gesta á staðnum.

Tegund náttúru sem umlykur fyrirhugað vindorkusvæði skiptir einnig gríðarlegu máli. T.d. ef landslag er hólótt eða fjalllendi eru minni líkur á sjónmengun heldur en t.d. við strönd eða flatlendi. Upplifun íbúa og gesta af svæðum ætti að vera grundvöllur fyrir úttekt á sjónmengun vegna fyrirhugaðs vindorkuvers.

Samtökin vilja benda á [danska skýrslu](#) sem unnin var fyrir danska umhverfisráðuneytið um áhrif vindorkuvera á landslagið út frá sjónmengun. Í skýrslunni kemur m.a. fram að mikilvægt sé að horfa vandlega til staðsetningar á vindorkuverum þar sem vindmyllur eru gríðarlega ráðandi í landslaginu og upplifun af slíkum svæðum breytist hratt úr náttúruupplifun í upplifun af iðnaðarsvæði. Þannig geta vindmyllur til dæmis haft mjög neikvæð áhrif ef þær eru staðsettar við þjóðgarða eða minjar sem standa hátt í landsslaginu s.s. kirkjur.

Samtökin benda einnig á [athugsemdir systursamtaka](#) SAF, NHO Rejseliv við [tillögum norskra stjórnvalda](#) um Ramma fyrir vindmyllur en þar kemur skýrt fram að ferðapjónusta og sveitafélög hafa ávallt lotið í gras vegna þess að of lítið tillit er tekið til þeirra verðmæta sem ferðapjónusta skapar. Það má segja að það hafi batnað hér á landi í þeim grunni sem hefðbundin rammaáætlun gengur út í dag á en þó má alltaf gera betur.

Niðurlag

SAF benda á að yfir 80% erlendra ferðamanna koma til landsins vegna þeirrar náttúru sem Ísland hefur upp á að bjóða. Þá skapa fyrirtæki í ferðapjónustu fjölda starfa við þjónustu í kringum viðerni og ósnortin svæði landsins.

Samtökin eru með máli sínu hér ekki að mælast gegn uppbyggingu á vindorkuverum. SAF eru með umsögn sinni að benda á að þó vindorkuver geti haft minni óafturkræf áhrif á náttúruna og upplifun af náttúru þá þarf samt sem áður að fara varlega þegar landssvæði til nýtingar eru ákveðin.

Í raun gilda ennþá sömu sjónarmið og við hina virkjunarkostina og þá sérstaklega það sjónarmið að vindorkan takmarkist helst af landrýminu og að við sem samfélag verðum að passa vel hvaða landsvæði eru sett undir vindorkuver. Landið og náttúran er auðlind sem þarf að nýta með sjálfbærum hætti með heildarhagsmuni samfélagsins að leiðarljósi.

Samtökin áskilja sér rétt til að koma með frekari ábendingar á síðari stigum.

Virðingarfyllt,

f.h. SAF – Samtaka ferðaþjónustunnar

A handwritten signature in blue ink, reading 'Jóhannes Þór Skúlason'. The signature is fluid and cursive, with the first name 'Jóhannes' and the last name 'Skúlason' clearly legible.

Jóhannes Þór Skúlason

framkvæmdastjóri